

Sloveso ESSE – BÝT

- kmen má různou podobu – **su-** /sum, sumus, **er-**/eras, eris

Časování slovesa ESSE					
prézens		imperfektum		futurum	
singulár		singulár		singulár	
1. sum	JÁ jsem	eram	byl/a jsem	ero	budu
2. es	TY jsi	erás	byl/a jsi	eris	budeš
3. est	ON/ONA je	erat	byl/a	erit	bude
plurál		plurál		plurál	
1. sumus	MY jsme	erámus	byli/y jsme	erimus	budeme
2. estis	VY jste	erátis	byli/y jste	eritis	budete
3. sunt	ONI jsou	erant	byli/y	erunt	budou

Imperativ - rozkazovací způsob: **Es!** *Bud'* **Este!** *Bud'te*

Např.: Medicus **sum**. **Es** medicus? Medicí **sunt**. Medicí **este!**

Složeniny slovesa ESSE (časují se jako sloveso esse)

- **předpony u složenin** jsou **původem předložky**, které dávají složeninám nový význam:
např.: **ab-**sum - jsem **od** někoho (něčeho) pryč = jsem vzdálen

absum, abesse, áfuí (abséns, entis) – **jsem nepřítomný, vzdálený**

adsum, adesse, adfuí (affuí) – **jsem přítomen, pomáhám**

désum, déesse, défuí – **scházím, chybím**

praesum, praesse, praefuí – **stojím v čele**

obsum, obesse, obfuí (offuí) – **překážím, škodím**

supersum, superesse, superfuí – **zbývám, jsem na živu**

intersum, interesse, interfuí (+ dat.) – **účastním se**

possum, posse, potuí – **mohu**

prósum, pródesse, prófuí – **prospívám**

Např.: Multí deí Tróíánís **aderant**. Júlia **abest**. Spartacus servís **praeerat**.

Sloveso possum, potes, posse – mohu

- má nepravidelnosti v časování
- vzniklo původně spojením dvou slov: **pot(is)/mocný** + **sum /jsem**
- předpona s podobou **pot-** zůstala zachována ve tvarech začínajících samohláskou: **pot-es** (ty můžeš)
- předpona s podobou **pos-** ve tvarech začínajících souhláskou s- **pos – sumus /můžeme**

Časování slovesa posse					
prézens		imperfektum		futurum I.	
singulár		singulár		singulár	
1. pos-sum	mohu	pot-eram	mohl jsem	pot-eró	budu moci
2. pot-es	můžeš	pot-erás	mohl jsi	pot-eris	budeš moci
3. pot-est	může	pot-erat	mohl	pot-erit	bude moci
plurál		plurál		plurál	
1. pos-sumus	můžeme	pot-erámus	mohli jsme	pot-erimus	budeme moci
2. pot-estis	můžete	pot-erátis	mohli jste	pot-eritis	budete moci
3. pos-sunt	mohou	pot-erant	mohli	pot-erunt	budou moci

Sloveso prosum, prodes, pródesse – prospívám

- má nepravidelnosti v časování
- předpona s podobou **prod-** v původním znění ve tvarech začínajících samohláskou

Časování slovesa pródesse					
prézens		imperfektum		futurum I.	
singulár		singulár		singulár	
1. pró-sum	pomáhám	pród-eram	pomáhal jsem	pród-eró	budu pomáhat
2. pród-es	pomáháš	pród-erás	pomáhal jsi	pród-eris	budeš pomáhat
3. pród-est	pomáhá	pród-erat	pomáhal	pród-erit	bude pomáhat
plurál		plurál		plurál	
1. pró-sumus	pomáháme	pród-erámus	pomáhali jsme	pród-erimus	budeme pomáhat
2. pród-estis	pomáháte	pród-erátis	pomáhali jste	pród-eritis	budete pomáhat
3. pró-sunt	pomáhají	pród-erant	pomáhali	pród-erunt	budou pomáhat

Např.: Bellum oppidó **nón pródest**.
Nón oberó, sí **pródesse nón possum**.

Exercitium parvum (malé cvičení):

Do jednotlivých vět doplňte sloveso esse ve správném tvaru, věty přeložte do češtiny:

Diana dea antiqua.....(byla).

Poetae Romani clari(byli).

Silvae in Aegypto non(nebyly).

Ager agricolae parvus(pole mu bylo=měl pole)

Primus Graecorum medicus Aesculapius(byl).

Pater noster, qui in caelis (jsi).